

DİYARBAKIR E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/10

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 15.03.2022 tarihli ve 2022/170 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER	2
2.1.1. Kurumun Fiziksel Koşulları	2
2.1.2. Kurum Personeli.....	3
2.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER	4
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	4
3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	5
3.1.1. Kurum Kapasitesi ve Fiziksel Durum	5
3.1.2. Isınma	5
3.1.3. Suya Erişim	5
3.1.4. Hijyen Koşulları	6
3.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER ...	6
3.2.1. Yönetim ve Personelin Tutumu.....	6
3.2.2. Dış Dünya İle İletişim ve Açık Havadan Yararlanma.....	7
3.2.2.1. Havalandırma	7
3.2.2.2. Telefonla Görüşme Yapma Hakkı	7
3.2.2.3. Açık Görüş	8
3.2.2.4. Kapalı Görüş	8
3.2.3. Sosyal, Kültürel, Mesleki, Eğitsel ve Sportif Etkinlikler	9
3.2.4. Sağlık ve Beslenme	11
3.2.4.1. Revir ve Psiko-sosyal Servis.....	12
3.2.4.2. Beslenme.....	14
3.2.4.3. COVID-19 Önlemleri	14
4. TAVSİYELER.....	16
<i>Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler .....</i>	<i>16</i>
<i>Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler.....</i>	<i>18</i>

KISALTMALAR

- BM** : Birleşmiş Milletler
- CAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- COVID-19** : Yeni Korona Virüs Hastalığı
- CPT** : Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması
- UYAP** : Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
- İKM** : İnfaz Koruma Memuru
- PCR** : Polymerase Chain Reaction- Polimeraz Zincir Reaksiyonu

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanununun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. 5275 sayılı Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca: *“Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.”*
5. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza

infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. 22.10.2021 tarihinde anılan görevlerin icrası kapsamında Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ *habersiz* bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.

6. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
7. Ziyaret COVID-19 salgını sebebiyle “zarar vermeme ilkesi” gözetilerek, temizlik-maske-mesafe kurallarına riayet edilerek gerçekleştirilmiştir.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 09.02.2021 tarih ve 147 nolu toplantısında alınan 2021/16 sayılı Karar ile 15.10.2021 tarihli 4723 sayılı Başkanlık Oluru uyarınca Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna 22.10.2021 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini içermektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1.1. Kurumun Fiziksel Koşulları

9. Kurum, Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde, Diyarbakır Adalet Sarayına 3 km mesafede bulunmaktadır. Kurum, 1978 yılında şehir merkezinin 4 km dışında inşa edilmiş, 12.09.1980 tarihinde Sıkıyönetim Komutanlığı emrinde Askeri Cezaevi olarak hizmete açılmış, 09.05.1988 tarihinde Adalet Bakanlığına devredilmiştir. Mevcut konum itibarıyla şehir merkezinin içerisinde kalmaktadır.
10. Kurumun kapalı ve açık alanı toplam 49.204 metrekaredir.
11. Kurum, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalardan oluşmaktadır. Kurumda toplam 59 oda bulunmakta olup her odanın müstakil bir havalandırma alanı mevcuttur.
12. Kurumun 1978 yılında koğuş sistemine uygun olarak tasarlandığı daha sonra oda sistemine dönüştürüldüğü bu sebeple odaların ölçülerinin standart olmadığı belirtilmiştir. Bazı örnek odaların ortalama ölçüleri ise aşağıdaki gibidir;

Odalar	Havalandırma Alanı	WC/Banyo Hariç Yaşam Alanı	Yatakhane

¹ Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

4 Kişilik	30.591 m ²	18.5326 m ²	22.36 m ²
6 Kişilik	30.0027 m ²	33.403 m ²	39.123 m ²
8 Kişilik	58.5756 m ²	46.6506 m ²	52.205 m ²
10 Kişilik	59.3124 m ²	72.2916 m ²	79.401 m ²

13. Kurumda kantin/market bulunmaktadır.

14. Kurumun müze ya da kültür merkezine dönüştürülmesi planlanmaktadır. Bu bağlamda, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı üzerine 26.07.2021 tarihi itibarıyla tutuklu ve hükümlü kabulünün durdurulduğu bilgisi paylaşılmıştır.

15. Kurum nizamîyesinde Jandarma ve Kurum personeli tarafından, tüm personel ve ziyaretçilerin duyarlı kapılar yoluyla ve gerekmesi halinde dedektör ile üst araması yapıldıktan sonra elektronik turnikeli kapılardan geçilerek Kuruma giriş yapılmaktadır. Kuruma getirilen eşyalar X-Ray sisteminden geçirilmekte ve sakıncalı olmadığı anlaşıldığında Kuruma alınmaktadır.

2.1.2. Kurum Personeli

16. Kurumda toplamda 247 personel görev yapmaktadır. Personelin 6'sı yüksek lisans, 99'u lisans, 63'ü ön lisans, 79'u lise ve dengi okul mezunudur. Personelin unvan dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

UNVAN	MEVCUT KADRO SAYISI
Kurum Müdürü	1
Kurum İkinci Müdürü	2
İdare Memuru	2
Diş Hekimi	1
Öğretmen	2
Psikolog	1
Sosyal Çalışmacı	1
İnfaz ve Koruma Başmemuru	2
İnfaz ve Koruma Memuru (Erkek)	195
İnfaz ve Koruma Memuru (Kadın)	9

Sayman	1
Ambar Memuru	2
Sağlık Memuru	2
Bilgisayar İşletmeni	3
Kâtip	6
Teknisyen	3
Şoför	4
Aşçı	1
Kaloriferci	2
Hizmetli	7
TOPLAM	247

2.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

17. Kurumda 161'i hükümlü ve 385'i tutuklu olmak üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi sayısı toplam 546'dır.
18. Kurumda fiziksel, ruhsal ve zihinsel olmak üzere toplam 3 engelli mahpus bulunmaktadır. Kurumda kadın ve çocuk mahpus bulunmamaktadır. Yabancı uyruklu mahpus sayısı 9'dur.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

19. Ziyaret heyeti, duyarlı kapı sistemlerinden geçerek Kuruma giriş yaptıktan sonra Kurum Müdürü ... ile ilk görüşme gerçekleştirildikten sonra, Heyet tarafından belirlenen farklı suç gruplarında yer alan mahpuslar ile COVID-19 pandemisi nedeniyle odalara girilmeksizin, odalara ait havalandırma alanlarında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında infaz koruma memurları ile diğer idari personel bu alanda bulunmamıştır. Görüşmeler sonrasında kantin, derslikler, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ve diğer ortak alanlar gezilmiş, ilgili personel ile görüşülmüş, ilgili kayıt ve dosyalar incelenmiştir. Son olarak Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinmiş ve heyetin ilk gözlem ve tespitleri, mahpusların talep ve şikâyetleri hakkında yönetim ile görüşülerek ziyaret sonlandırılmıştır.

3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

3.1.1. Kurum Kapasitesi ve Fiziksel Durum

20. Toplam kapasitesi 815 olan Kurumda ziyaret tarihi itibariyle 546 kişi tutulduğundan Kurumun kalabalıklaşma ve kapasite aşımı sorunu bulunmadığı anlaşılmıştır.
21. Her mahpusun kendine ait yatağı mevcuttur.
22. Kurum binasının 1978 yılında inşa edilmiş olduğu, yapıldığı yılda koğuş sistemine uygun tasarlandığı ancak sonradan oda sistemine dönüştürüldüğü, bu sebeple fiziksel sorunları bulunduğu gözlemlenmiştir.

3.1.2. Isınma

23. Kurumun ısıtılması doğalgaz yakıtı kullanılan kalorifer sistemi ile sağlanmaktadır. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde kış aylarında ısınma sorunu yaşanabildiği belirtilmiş, konu ile ilgili Kurum İdaresiyle görüşüldüğünde, odaların bazılarında tek kalorifer peteği bulunduğu, Kurumun kapatılarak müze ya da kültür merkezine dönüştürülmesi gündemde olduğu için tadilat yapılamadığı belirtilmiştir.
24. Kurumda bulunan mahpuslara, mevsim şartlarına uygun olarak battaniye, nevresim, yastık vb. malzemeler verildiği bilgisi paylaşılmıştır.

3.1.3. Suya Erişim

25. Kurumunun suyu Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ) tarafından karşılanmaktadır. Su dağıtımında kota/otomasyon uygulamasının bulunmadığı, 24 saat boyunca temiz suya erişimin sağlandığı öğrenilmiştir. Yapılan su analizlerine göre çeşme suyunun içilebilir durumda olduğu, ayrıca Kurum kantininde su satışı da yapıldığı aktarılmıştır. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde de şebeke suyunun içilebilir olduğu, temiz suya erişim noktasında sorun yaşanmadığı belirtilmiştir.
26. Kurumun tüm odalarında sıcak su tertibatı bulunmakta ve banyo ile diğer ihtiyaçların karşılanması için sıcak su verilmektedir. Kurum İdaresi tarafından tüm odalara günde 2 defa 40'ar dakika sıcak su verildiği belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde de sıcak suyun günde 2-3 defa 1 saate yakın verildiği ve sıcak suya erişim noktasında sorun yaşamadıkları belirtilmiştir.

3.1.4. Hijyen Koşulları

27. Kurumun temizliğinin günlük olarak yapılmasının yanı sıra haftada bir defa genel temizlik yapıldığı ayrıca belediyeden ve özel firmalardan 2 haftada 1 defa ilaçlama ve dezenfektasyon hizmeti alındığı bilgisi verilmiştir.
28. Kurum İdaresi tarafından mahpuslara düzenli olarak maske temin edildiği ve koşullara temizlik malzemesi (çamaşır suyu, sıvı el sabunu vb.) dağıtıldığı belirtilmiştir. Bu durum mahpuslarla yapılan görüşmede de teyit edilmiştir.

3.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.2.1. Yönetim ve Personelin Tutumu

29. Kurumda görev yapan personelin Ceza İnfaz Kurumları Personel Eğitim Merkezleri tarafından düzenlenen hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri aldıkları, ayrıca ihtiyaç doğrultusunda yeni eğitimlere katılım sağlandığı bilgisi paylaşılmıştır. Bu kapsamda personelin aldığı eğitimler arasında Mesleki Müdahale Teknikleri ve Taktikleri Eğitimi, Firar ve Firar Girişimini Önleme Eğitimi, İlk Yardım Eğitimi, Afet ve Acil Durumlara Müdahale Eğitimi, Ani Müdahale Birimi Eğitimi, Ambar Birimi Eğitimi, Eğitim ve Öğretim Servisi Eğitimi, Emanet Eşya Birimi Eğitimi, Emanet Para Birimi Eğitimi, Gelen Evrak Birimi Eğitimi, İnfaz Birimi Eğitimi, İnfaz ve Koruma Başmemurluğu Birim Eğitimi, Kuruma Giriş İşlemleri Eğitimi, Mahkûm Kabul Birimi Eğitimi, Manevi Hizmetler Birimi Eğitimi, Mektup Okuma Komisyonu Birim Eğitimi, Mutemetlik İşlemleri Eğitimi, Personel Birimi Eğitimi, Psikososyal Servis Memuru Eğitimi, Sağlık Birimi Eğitimi, Kütüphanecilik Eğitimi, Vardiya Personeli Eğitimi, Ziyaret Kabul Birimi Eğitimi bulunmaktadır. Yetiştirme eğitimi alan personele eğitim süreci içerisinde işkence ve kötü muamele konuları ile insan hakları eğitimlerinin de ders olarak verildiği bilgisi paylaşılmıştır.
30. Yapılan görüşmelerde mahpusların genel olarak Kurum personelinin kendilerine yaklaşım ve tutumlarından memnun oldukları öğrenilmiştir.

31. Mahpuslar tarafından verilen dilekçelerin blok sorumlu personeli tarafından sabah sayımı esnasında mahpusların elinden bizzat alınmakta olduğu ifade edilmiştir. Kurum Nöbetçi Müdürüne getirildikten sonra Nöbetçi Müdür tarafından dilekçeler ilgili birimlere ve makamlara gönderilmektedir. Dilekçelerin içeriğinin genellikle mahpusların istek ve ihtiyaçları ile infaz sürecinde merak edilen durumlar olduğu belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde verdikleri dilekçelerin Kurumdan ilgili yerlere gönderilmesi hususunda bir sorunla karşılaşmadıkları, suç duyurusunda bulunsalar bile dilekçelerinin gönderildiği öğrenilmiştir.
32. Kurumda genel şikâyetlerin bildirilebileceği 5 adet şikâyet kutusu bulunduğu bunların düzenli olarak açıldığı ve tutanak altına alındığı bilgisi verilmiştir.
33. Kurum İdaresi tarafından İnfaz Koruma Memuru (İKM) sayısının ideale yakın olduğu belirtilmiştir.

3.2.2. Dış Dünya İle İletişim ve Açık Havadan Yararlanma

3.2.2.1. Havalandırma

34. Havalandırma kapılarının güneşin doğmasıyla açılıp, güneşin batmasıyla kapatıldığı öğrenilmiştir. Kurumda her odanın kendine ait havalandırma alanı mevcuttur. Ayrıca koğuşlarda havalandırma için pencere bulunmaktadır.
35. Oda ve koğuşların havalandırması yeterli düzeydedir.
36. Karantinada kalan mahpusların odalarında da havalandırma alanlarının bulunduğu, sabah gün doğumundan akşam gün batımına kadar buradan yararlanabildikleri bilgisi edinilmiştir.

3.2.2.2. Telefonla Görüşme Yapma Hakkı

37. COVID-19 tedbirleri kapsamında açık görüşün gerçekleştirilememesi nedeniyle, mahpusların salgından en az şekilde etkilenmeleri amacıyla daha önceden haftada 1 defa gerçekleştirilen telefon görüşmeleri haftada 2'ye çıkarılmış olup bu kapsamda mahpuslara her hafta 10'ar dakikalık 2 telefon görüşmesi yaptırılmaktadır.

38. Telefon görüşmeleri mahpuslar tarafından yalnız başlarına gerçekleştirilmektedir. Memurlar bu sırada gözlem yapabilmektedir. Mahpusların telefon görüşmelerinin gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunları olmadığı yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır.
39. Yapılan görüşmelerde bir mahpus haftalık telefonla görüşme saatinin çocuklarının okulda buldukları zamana denk geldiğini, bu sebeple çocukları ile görüşemediğini belirtmiştir. Bu kapsamda Kurum İdaresi ile görüşülmüş, belirtilen kişinin telefon görüşme zamanının çocuklarının okul saatine göre düzenleneceği dile getirilmiştir.

3.2.2.3. Açık Görüş

40. COVID-19 pandemisiyle mücadele kapsamında Bilim Kurulu tarafından yapılan tavsiye üzerine Türkiye genelinde tüm Ceza İnfaz Kurumlarında 14.03.2022 itibarıyla açık görüşler durdurulmuştur.²
41. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde açık görüşün bir buçuk yıldır yapılamamasının aile hayatlarını etkiler boyuta geldiği ifade edilmiştir.

3.2.2.4. Kapalı Görüş

42. Adalet Bakanlığı tarafından alınan COVID-19 önlemleri kapsamında kapalı görüşler, 2 haftada 1 defa ve mahpusun önceden belirlediği 2 yakını ile gerçekleştirilmektedir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde, kapalı görüşlerin 2 haftada bir defa ortalama 40-50 dakika arasında yapıldığı belirtilmiştir. Bazı mahpuslar kapalı görüşlerin sadece 2 kişi ile sınırlı olmasının ailelerinden bazı üyeler ile görüşememelerine neden olduğunu, bu sayının artırılmasını talep ettiklerini belirtmişlerdir.
43. Kurumda kapalı görüş yapılabilmesi için 22 ayrı kabin olduğu görülmüş, tamamının aktif olarak kullanılabildiği Kurum İdaresi tarafından ifade edilmiştir.
44. Mahpuslar tarafından, görüşlerle ilgili talep edilen bir diğer konu ise, görüş sürelerinin uzatılmasıdır. Görüşülen mahpusların çoğunluğu tarafından görüş sürelerinin keyfi olarak kısa tutulduğu, pandemi döneminde bu uygulamanın

---

² Sağlık Bakanlığı'nın 26.11.2021 tarihli ve 13588366-149-1637 sayılı tavsiye kararı doğrultusunda Adalet Bakanlığı tarafından 1 Aralık 2021 tarihi itibarıyla açık görüşlerin pandemi tedbirleri göz önüne alınarak yapılmasına izin verilmiştir.

kendilerini olumsuz etkilediği aktarılmıştır. Kurum yönetimi ile yapılan görüşmede Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 10'uncu maddesine göre görüş sürelerinin 30 dakika ila 1 buçuk saat arasında değişebileceği, bu hükümden hareketle görüş süresinin 40-50 dakika olarak belirlendiği ifade edilmiştir. Sürenin belirlenmesinde cezaevinin yoğunluğu ve pandemi şartlarının göz önüne alındığı aktarılmıştır.

3.2.3. Sosyal, Kültürel, Mesleki, Eğitsel ve Sportif Etkinlikler

45. Kurumda iş - meslek eğitimi ve sosyal kültürel kurslar kapsamında; 1. ve 2. kademe okuma yazma, telkâri, erkek giysileri dikimi, berberlik, hijyen eğitimi ile iş güvenliği ve işçi sağlığı kurslarının düzenli olarak açıldığı bilgisi verilmiştir.
46. Kurumda tekstil ve gümüş - bakır atölyelerinin aktif kullanıldığı, tekstil atölyesinde 9 mahpusun, gümüş - bakır atölyesinde ise 1 mahpusun çalıştığı ayrıca kantin biriminde 7 mahpusun, çamaşırhane biriminde ise 1 mahpusun çalıştığı öğrenilmiştir. Belirtilen alanlar ziyaret edilmiş olup çalışmaların devam ettiği görülmüştür.
47. Kurumda yaklaşık 100 kişilik bir konferans salonu bulunmaktadır. COVID-19 öncesi birkaç odanın ortak olarak bu salonu kullanabildiği, pandemi ile birlikte oda bazlı kullanımların sağlandığı belirtilmiştir. Konferans salonunun sabah ve öğleden sonra olmak üzere günde 2 defa farklı 2 odada kalan mahpuslar tarafından kullanıldığı belirtilmiştir.
48. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde; açık spor salonunu (halı saha) 15 günde bir defa ortalama 30-40 dakika kullandıklarını, ancak bunun kendileri için yeterli olmadığını, ayrıca kapalı spor salonunun ise 1,5 yıldır pandemi sebebiyle kullanılmadığı bilgisi iletilmiştir.
49. Kurum İdaresi tarafından 01.11.2021 tarihi itibarıyla her odaya bir hafta kapalı spor salonunu, bir hafta açık spor salonunu kullandırmak üzere gerekli planlamanın yapıldığı belirtilmiştir.
50. Ziyaret tarihi itibarıyla 2021 yılı içerisinde Kurumda 29 adet konferans düzenlendiği ve bu konferanslara 422 mahpusun katıldığı bilgisi paylaşılmıştır.

51. Kurumun merkezi yayın sistemi üzerinden her hafta Adalet Bakanlığının belirlemiş olduğu program doğrultusunda film gösterimi düzenlendiği ve Eğitim Kurulu Başkanlığınca belirlenen üç filmin haftalık olarak gösteriminin yapıldığı bilgisi verilmiştir. Ayrıca Kurum Vaizleri tarafından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatına uygun olarak haftanın dört günü odalarda, konferans salonunda ya da merkezi yayın sistemi üzerinden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi verildiği bilgisi paylaşılmıştır.
52. Mahpuslarla gerçekleştirilen görüşmelerde en çok dile getirilen şikâyetlerden birisi de, pandemi nedeniyle sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilememesi olmuştur. Mahpuslar, buldukları Kurumun yapısı gereği yaklaşık 1,5 yıldır yalnızca aynı odadaki kişilerle görüşebildiklerini, sosyal etkinliklerin arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Merkez İdaresi ile yapılan görüşmelerde sosyal ve kültürel faaliyetlerin pandemi nedeniyle gerçekleştirilemediği kabul edilmekle birlikte Adalet Bakanlığının genelgesi doğrultusunda sosyal faaliyetlerin yapılmaya başlanacağı ifade edilmiştir.³
53. Kurumda bulunan ve eğitim-öğretim süreçleri aktif olan mahpusların istatistikî verileri aşağıdaki tablodaki gibidir:

ÖĞRENİM KADEMESİ	KİŞİ SAYISI
Açık Öğretim Ortaokulu	13
Açık Öğretim Lisesi	97
Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi ve Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi	12
Dicle Üniversitesi ve Ege Üniversitesi (Örgün Öğretim)	13

Kurumda uzaktan eğitim alt yapısı sisteminin bulunduğu ve yararlanmak isteyen öğrenci olması durumunda sistemin kullanılabilirliği belirtilmiştir.

54. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümü öğrencisi olan bir mahpusun uzaktan eğitim programına katılabilmesi için güz dönemi sonu olan 13.02.2022

³ Adalet Bakanlığı'nın 28.10.2021 tarihli ve E-57551099-207.01-5999/111901 sayılı genelgesi doğrultusunda ceza infaz kurumlarında aynı koşullar içerisinde bulunan mahpuslar sosyal etkinliklerden yararlanmaya başlamıştır.

tarihine kadar Kurumun kütüphanesinde bulunan UYAP'a bağlı bilgisayardan Salı ve Çarşamba günleri saat 13:30-15:00 arası kurum personeli gözetiminde internet aracılığıyla uzaktan eğitimden yararlanması için karar alınmıştır.

55. Mahpuslar kütüphanede bulunan ders kitaplarından herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın faydalanma hakkına sahiptir. Mahpuslar dilekçe yazarak kütüphanelerden 15 günde bir 3'er kitap alabilmekte, ayrıca ders kitapları haricinde, yanlarında 10 adet kitap da bulundurabilmektedirler.
56. Mahpuslar Kurum kütüphanesinin yanı sıra İl Halk Kütüphanesinden de yararlanabilmektedirler. Kurum kütüphanesinde ve İl Halk Kütüphanesinde bulunan kitapların listelerinin odalara dağıtımlarının yapıldığı belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde listelerin kendilerine verildiği ve kütüphaneden yararlanma noktasında sorun yaşamadıkları öğrenilmiştir.
57. Kurum kütüphanesinde; 175 adet felsefe-psikoloji, 895 adet din bilimleri, 71 adet toplum bilimleri, 13 adet dil ve dil bilimleri, 11 doğa bilimleri, 7 adet teknoloji, 14 adet sanat, 2789 adet edebiyat, 121 adet bilgisayar bilimleri ve genel eserler konu ve içerikli toplam 4096 yayın bulunmaktadır. Ziyaret sırasında, Kurum kütüphanesindeki kitap sayısı ve çeşitliliğinin yeterli olduğu görülmüştür.
58. Ziyaret tarihi itibarıyla 2021 yılı içerisinde Kurumda bulunan kütüphaneden 1756 hükümlü ve tutuklu faydalanmıştır.
59. Kurumda her odada televizyon bulunduğu ve bu televizyonlarda, bir tanesi eğitim kanalı olmak üzere toplam 15 kanal bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca kanallar içerisinde bir tane de ücretli spor kanalı bulunmaktadır.
60. Mahpusların izlemesi için Adalet Bakanlığı tarafından film listesi gönderildiği, mahpusların liste de olmayan film taleplerinin Merkez İdaresi tarafından oluşturulan Komisyon tarafından görüşülüp uygun bulunursa eklendiği ifade edilmiştir.
61. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde ... ve ... adlı televizyon kanallarının çalışmadığı, bunun düzeltilmesi noktasında sürekli talepte bulunulduğu ancak yapıldıktan birkaç gün sonra kanalların yeniden bozulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bazı mahpuslar sinema kanalında gösterimi yapılan filmlerin arttırılmasını talep etmişlerdir.

3.2.4. Sağlık ve Beslenme

3.2.4.1. Revir ve Psiko-sosyal Servis

62. Sağlık Servisi, Kurumda koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini cezaevi tabibinin başkanlığında yerine getirmektedir. Sağlık Servisinde; hekim, diş hekimi, sağlık memuru ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde görevli İKM'ler görev yapmaktadır. Sağlık Servisinde; muayene, ilaç temini, takibi ve dağıtımı, aşılama, Polymerase Chain Reaction- Polimeraz Zincir Reaksiyonu (PCR) testi, açlık grevi takipleri ve hastane sevk işlemleri hizmetleri sunulmaktadır.
63. Ziyaret tarihi itibariyle 2021 yılı içerisinde revir birimi tarafından yürütülen çalışmalara ait veriler aşağıdaki gibidir:

2021 Yılında Hekim Tarafından Yapılan Muayene ve İşlem Sayısı	5914
2021 Yılında Diş Hekimi Tarafından Yapılan Muayene ve İşlem Sayısı	1188
2021 Yılında Dış Hastaneye Gönderilen Kişi Sayısı	601
Pandemi Süresi Boyunca Yapılan PCR Test Sayısı	3839
2021 Yılında COVID-19 Aşılması Yapılan Kişi Sayısı	1125

64. Kurumda Sağlık Bakanlığına bağlı olarak görev yapan 1 Aile Hekimi, Adalet Bakanlığına bağlı olarak görev yapan 1 Diş Hekimi bulunmaktadır. Aile Hekimi haftada 5 gün, Diş Hekimi ise haftada 3 gün Ceza İnfaz Kurumunda görev yapmaktadır. Ayrıca haftada 1 gün Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesinden bir Psikiyatri Uzmanı da Kurumda görev yapmaktadır. Hekimler, dilekçelerine istinaden rahatsızlığını beyan eden hastaların muayenelerini yapmakta, muayene sonucunda tedavilerini düzenlemekte ve takiplerini yapmaktadırlar. Muayene sonucu gerekli görülen durumlarda mahpusların ileri tetkik ve tedavi amacıyla dış hastanelere sevkleri sağlanmaktadır.

65. Kurum revirinde veya hastanede yapılan muayenesi sonucunda reçete yazılan mahpusların ilaçları ivedilikle kendilerine teslim edilmektedir. İlaçlar, sözleşmeli eczaneler tarafından temin edilmekte ve hastalara teslim edilmektedir. Ancak psikiyatrik özelliği bulunan yeşil ve kırmızı reçeteli olarak kullanılan ilaçlar hastaların yanına verilmemekte, bu ilaçlar kontrollü ve düzenli bir şekilde görevli personel tarafından mahpuslara günlük olarak verilmektedir.
66. Kurum revirinde 24 saat personel bulunduğu ancak bazı günler sağlık personeli yetersizliği dolayısıyla İKM'lerin sağlık nöbeti tutmak zorunda oldukları belirtilmiştir.
67. Kurumda kronik hastalığı bulunan 20 kişi olduğu, bu kişilerin sağlık durumlarının takip edilerek ilaçlara ulaşımının aksatılmamasının sağlandığı, ayrıca Kurum hekimi tarafından hastane ortamında tedavi ve tetkikleri gerekli görülen veya infazı engelleyecek hastalık durumundan şüphelenilen mahpuslar için ceza tehir işlemlerinin resen ya da başvuru üzerine başlatıldığı bilgisi verilmiştir.
68. Mahpuslar revire istedikleri zaman çıkabildiklerini, doktora ulaşma noktasında sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.
69. Ceza infaz kurumu psiko-sosyal yardım servislerinde psikolog ve sosyal çalışmacı görev yapmaktadır. Psiko-sosyal servis uzmanları planlama, yürütme ve izleme değerlendirme çalışmalarını mesleki bilgi ve uzmanlık alanı çerçevesinde yürütmektedirler. Mesleki yöntem ile inceleme, problem çözme, gözlem, görüşme, rapor yazma ve dosyalama gibi teknikleri çalışmalar sırasında kullanmaktadırlar.
70. Bu kapsamda psiko-sosyal servis tarafından; öfke kontrolü, uyuşturucu madde, salıverilme öncesi mahkûm gelişimi, intihar ve kendine zarar verme, özel güvenlik ve denetim programı düzenlemekte, ayrıca mahpuslarla bireysel görüşmeler yapılmakta, Yapılandırılmış Ruhsal Değerlendirme ve Bireysel Müdahale Programı (YARDM)⁴ uygulanmakta, mahpusların ilk kabulünü yapıp ARDEF⁵ formu

---

⁴ Bkz. Yapılandırılmış Ruhsal Değerlendirme ve Bireysel Müdahale Programı (YARDM)

⁵ Ceza infaz kurumlarındaki ruh sağlığı problemleri olan hükümlü ve tutukluların personel tarafından erken dönemde tanınması amacıyla oluşturulan araştırma ve değerlendirme formudur. ARDEF'ten çıkan sonuçlar doğrultusunda hükümlü ve tutuklular ihtiyaçlarına uygun bireysel müdahale ya da grup çalışmalarına yönlendirilmektedir.

doldurulmakta, mahpuslar hakkında düzenli aralıklar ile gözlem değerlendirme formu, gelişim değerlendirme formu doldurulmakta, mahpusların psikiyatrik ya da psikolojik ihtiyacını belirleyip psikiyatri yönlendirmesi yapılmakta ve ilaç kullanımı konusunda görüşme yapılmaktadır. Ek olarak; personele yönelik seminer, konferans ve bireysel görüşmeler de yapılmaktadır.

71. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde psiko-sosyal servis çalışanları ile istedikleri zaman görüşebildikleri, bir sorun yaşamadıkları dile getirilmiştir.

3.2.4.2. Beslenme

72. Yemekler Kurum içerisinde bulunan yemekhanede yapılmaktadır. Personel ile mahpuslar aynı yemeği tüketmekte, yemekler bone-elbise-maske takılarak dağıtılmaktadır. Yemekler porsiyonlara ayrılmadan oda ve koğuşlara kişi sayısına göre ayarlanarak verilmektedir. Personel için bir yemekhane bulunmaktadır.

73. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde yemeklerin lezzetli ve doyurucu olduğu, ancak yemek çeşitliliğinin çok sınırlı olduğu, ayrıca uzun zamandır balık ve tatlının çıkmadığı belirtilmiştir. Bazı mahpuslar ise personelin Kurumda bulunması nedeniyle öğle yemeğinin daha doyurucu olduğunu, ancak akşam yemeğinin oldukça az miktarda olduğunu aktarmıştır.

74. Yemek listesinin mahpuslara verilmediği öğrenilmiştir. Mahpuslar o gün menüde ne olduğunu, kahvaltı dağıtımını esnasında öğrendiklerini belirtmişlerdir.

75. Kurumda gıda mühendisi ve diyetisyen bulunmamaktadır. Yemek listelerinin ambar birimi tarafından belirlendiği bilgisi paylaşılmıştır.

76. Mahpuslar haftada bir defa iç kantinden, bir defa da dış kantinden faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Mahpuslar kantinde satışı yapılan ürün çeşitliliğinin artırılması talebinde bulunmuşlardır. Ayrıca bazı mahpuslar kantinde; cips, kraker gibi hazır ürünler ve tatlı, börek, çörek gibi ürünlerin de bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kantin fiyat listesinin incelenmesi neticesinde, fiyatların piyasa fiyatlarına oranla uygun olduğu tespit edilmiştir.

3.2.4.3. COVID-19 Önlemleri

77. 2021 yılı başından ziyaret tarihine kadar olan süreçte 1125 mahpusun tek doz, 623 mahpusun ise çift doz COVID-19 aşılarının yapıldığı bilgisi verilmiştir.
78. Mahpuslar ile Kurum personelinin pandemi ile ilgili farkındalığını artırmak amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından Korona virüs pandemisinde uygulanacak tedbirlere ilişkin olarak hazırlanan broşür ve afişlerin Kurumda uygun yerlere asılarak personel ve mahpusların bilgilendirildiği, personele maske, eldiven, koruyucu elbise ve yüz siperliği kullanarak çalışmaları ve hijyen kurallarına uymalarıyla ilgili yazılı ve sözlü talimatlar verildiği, ayrıca Kurumda “Maddi ve Manevi Temizlik” ve “Dini Açıdan Temizliğin Önemi” başlıklı konferansların Kurum vaizleri tarafından hazırlanıp, Kurum merkezi yayın kanalından tüm odalara yayımlandığı bilgisi paylaşılmıştır.
79. COVID-19 tedbirleri kapsamında daha önce tüm personelin izolasyona tabi tutulduğu bir grubun evde izolasyona tabi iken diğer grubun Cumhuriyet Başsavcılığının belirlediği öğrenci yurdunda izolasyona alındığı, 01.09.2020 tarihi itibariyle izolasyon uygulamasına son verildiği, ziyaret tarihi itibariyle memurlara karantina uygulamasının bulunmadığı ve yüksek oranda aşılamanın sağlandığı bilgisi paylaşılmıştır. Memurlar arasında düşük oranda da olsa aşırı reddedenlerin bulunduğu, toplam 247 personelden ziyaret tarihi itibariyle 9 personelin aşı yaptırmadığı bildirilmiştir.
80. Kurumda COVID-19 hastası olanlar ile hastalarla temaslı olanlar da izole edilmektedir. Kuruma yeni kabulü yapılan mahpuslar ile sağlık, mahkeme gibi nedenlerle kurumdan çıkış yapan mahpuslar kuruma dönüşlerinde PCR testleri alınarak izolasyon sürecine tabi tutulmakta, 14 günün sonunda tekrar PCR testi alınarak sonucu negatif çıkanlar uygun odalara yerleştirilmektedir. Görüşler Adalet Bakanlığının yayınladığı genelge tedbirlerine göre yapılmaktadır. COVID-19 nedeniyle açık görüş yapılmamakta⁶, kapalı görüşler ise devam etmektedir.
81. COVID-19 tedbirleri gereği herhangi bir neden ile Kurum dışına çıkan mahpusların Kuruma dönüşte 14 gün boyunca karantinada tutulması, mahpuslar tarafından bir

---

⁶ Sağlık Bakanlığı'nın 26.11.2021 tarihli ve 13588366-149-1637 sayılı tavsiye kararı doğrultusunda Adalet Bakanlığı tarafından 1 Aralık 2021 tarihi itibariyle açık görüşlerin pandemi tedbirleri göz önüne alınarak yapılmasına izin verilmiştir.

şikâyet konusu olarak iletilmiştir. Mahpuslar, tedavi sonrası uygulanan karantina süresinin uzunluğu sebebiyle dış hekimi ve kurum hekimine gitmekten imtina ettiklerini ve bu durumun uzun dönemde sağlıklarını olumsuz etkileyeceğini ifade etmişlerdir. İdare ile konu üzerine yapılan istişarede tedbirlerin Bilim Kurulu tavsiyeleri doğrultusunda Adalet Bakanlığınca iletiildiği, tedbirlerde aşılamaadan sonra herhangi bir değişiklik olmadığı aktarılmıştır.

82. Karantina odalarında genellikle tek kişi kalınmaktadır. Bu odalarla COVID-19 hastalarından çok, tedbir amaçlı genelge kapsamında kurumdan dışarı çıkan (hastane vb. sebeplerle) mahpuslar 14 gün boyunca gözlem altında tutulmaktadır. Gün ışığından akşam saatine kadar havalandırma alanları açık kalmaktadır. Karantina koğuşunda mini buzdolabı, televizyon gibi eşyalar bulunmaktadır.

4. TAVSİYELER

Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler

83. Kurumun bazı odalarında tek kalorifer peteği bulunduğu, Kurumunun kapatılarak müze ya da kültür merkezine dönüştürülmesi gündemde olduğu için tadilat yapılamadığı belirtilmiştir. Kurumun kapatılacağı hususu kesin olmayıp, belirsizlik içeren bu süreçten dolayı tadilat yapılamaması sebebiyle soğuk dönemlerde mahpusların ısınamamaları ve hastalanmaları söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple Kurumun müze ya da kültür merkezine dönüştürülmesi hususu netleşene kadar ısınma ile ilgili problemlerin geçici yollarla çözülmesi,

84. Ceza İnfaz Kurumu binası 1978 yılında inşa edilmiş, yapıldığı dönemde koğuş sistemine uygun tasarlanmış ancak sonradan oda sistemine dönüştürülmüştür. Bu sebeple ortaya çıkan fiziksel sorunlar ve tadilatı gerektiren bölümler göz önünde bulundurulduğunda ilgili fiziksel sorunların giderilmesi ve gerekli tadilatların yapılması,

85. Kapalı görüş süresinin görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilmeye başlanması ve pandemi koşulları da göz önüne alınarak bu sürelerin mümkün olduğunca üst sınırlardan kullandırılması⁷,
86. Temizlik-maske-mesafe kurallarına riayet etmek suretiyle açık görüşlerin yeniden başlatılması⁸, özellikle aşıları tam olan mahpus yakınlarının ziyaretine izin verilmesi⁹,
87. Mahpusların sosyalleşmesi, eğitilmesi ve boş zamanlarını değerlendirmeleri amacıyla düzenlenmesi gereken aktivitelerin yeterli olmadığı değerlendirildiğinden, psiko-sosyal faaliyetler ile eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, atölye ve grup çalışmalarının yapılması, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin COVID-19 önlemleri dikkate alınarak açık havada ya da havadar bir ortamda tekrar hayata geçirilmesi¹⁰,
88. Ceza infaz kurumlarının kişinin yeniden suç işlemesinin önüne geçerek toplumsal hayata hazırlanacağı ve kanuni bir yaşam sürmeyi öğrenebileceği bir “iyileştirme ve rehabilitasyon merkezi” olarak işlev üstlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumlarındaki kurslar, oyalayıcı birer aktivite olmanın ötesinde mahpusları

---

⁷ Konuya ilişkin Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik madde 10/2 şu şekildedir; “Görüş süresi, yarım saatten az, bir buçuk saatten fazla olacak şekilde belirlenemez. Görüş süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilir. Çocuk hükümlü ve tutuklular için ziyaret süresi bir saatten az, üç saatten fazla olmamak üzere belirlenir.”

⁸ Açık görüşler 1 Aralık 2021 tarihinden itibaren başlamıştır. İşbu rapor ziyaret günündeki tespit, gözlem ve görüşmelere dayanılarak yapılan tavsiyeleri ihtiva etmektedir.

⁹ Konuya ilişkin Avrupa Cezaevi Kuralları kural 24.1 ve yorumu şu şekildedir; “Tutuklu ve hükümlülerin mektup, telefon veya diğer iletişim şekillerini kullanarak mümkün olan en sık biçimde aileleri ve diğer kişilerle iletişim kurmalarına ve ziyaretçi kabul etmelerine izin verilmelidir. Kullanılan “aileleriyle” ifadesi, tutuklu ve hükümlülerin aile üyeleriyle kurdukları ilişkiye benzer ilişkileri olan herkesi kapsar.”

Konuya ilişkin CPT’nin standartları ise şu şekildedir; “Tutuklu ve hükümlülerin dış dünya ile temasını arttırmak esastır; bu temasa ilişkin her türlü kısıtlama, yalnızca güvenlik/emniyet açısından kabul edilebilir kaygılar veya kaynak eksikliği nedeniyle söz konusu olabilir. Tüm tutuklu ve hükümlülerin haftada en az bir saat ziyaretçilerle görüşme hakkından faydalanması ve çocuklar için bu sürenin haftada bir saatten fazla olması gereklidir. Tüm tutuklu ve hükümlülerin aileleriyle «açık» görüşme yapabilmesi esastır (yani, arada ayırıcı bir bölme olmadan). Tutuklu ve hükümlülere yalnızca «kapalı» görüşme izni verilmesine ilişkin kararın gerekçelerinin belirtilmesi ve kişiye özel olarak yapılan risk değerlendirmesine dayalı olması gereklidir.”

¹⁰ Konuya ilişkin Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 25.2 şu şekildedir; “Tutuklu ve hükümlülerin yeterli kişisel ve sosyal temasta bulunabilmesi için her gün gerektiği kadar süreyle odalarının dışında zaman geçirmelerine izin verilmelidir.”

Ayrıca konuya ilişkin 2.Genel Rapordaki CPT standardı şu şekildedir; “Tutuklu ve hükümlüler, günün makul bir süresini (8 saat veya daha fazla), çeşitli amaçlara yönelik değişik faaliyetler yapmak üzere odalarının dışında geçirmelidir.”

sonraki döneme hazırlayıcı mahiyet arz etmelidir. Zira eski hükümlüler iş bulma konusunda ciddi problemlerle karşı karşıyadır. İlaveten CPT de tatmin edici bir faaliyet programının varlığının mahpusların iyiliği açısından önemine vurgu yapmaktadır.¹¹ Bundan hareketle; cezaevinde açılan sanat kurslarının sayılarının artırılması, ekonomik getirisi olabilecek geleneksel sanatlara mahpusların meslek edinimi kapsamında yer verilmesi ve mahpusların cezaevinde ürettikleri ürünleri satarak para kazanmalarına imkân sağlayan sergi, stand vb. uygulamaların tekrar faaliyete geçirilmesi¹²,

89. Odalardaki televizyonlarda çalışmayan TV kanallarının çalışır hale getirilmesi, ayrıca mahpuslara sunulan filmlerin çeşitliliğinin ve sayısının artırılması,
90. Yemek menülerinin, her mahpusun sağlıklı ve güçlü olması için yeterli besin değeri içeren¹³ bir şekilde hazırlanması gerektiğinden hareketle balık ve tatlı gibi ürünlerin de yemek menülerine dâhil edilmesi ve öğünlerin dengeli bir şekilde dağılımına özen gösterilmesi,
91. Haftalık yemek ve kantindeki ürün listesi gibi ilanların, mahpusların daha sağlıklı bilgilendirilmeleri adına odalarında bulunan TV'lerden yayınlanması,
92. Mahpuslar tarafından kantinde bulunmadığı dile getirilen çeşitli ürünlerin Kurum kantininde bulundurulması ve kantindeki ürün çeşitliliğinin artırılması,

Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

93. AİÖK'nin *“Mahkumların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkumlara aileleriyle veya yakın*

---

¹¹ Bkz. CPT Standartları 47'nci paragraf: Tatminkâr bir faaliyet programı (çalışma, eğitim, spor, vs.), mahkûmların iyiliği açısından çok önemlidir. Bu durum ister hüküm giymiş, ister mahkemeye çıkmayı bekleyen kişilerin bulunduğu bütün kurumlar için geçerlidir. CPT, birçok tutukevindeki faaliyetlerin çok kısıtlı olduğunu gözlemlemiştir. Özellikle mahkûmların sık sık değiştiği bu tür kurumlarda düzenli faaliyetlerin düzenlenmesini kolay bir mesele değildir. Açıkçası, hüküm giymiş mahkûmların bulunduğu kurumlarda hedeflenen türden bireye yönelik programların geliştirilmesi söz konusu olamaz

¹² Konuya ilişkin Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 26.2/.3, ayrıca Birleşmiş Milletler Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar, Kural 96.2 ve 98.1 şu şekildedir; *“Tutuklu ve hükümlülere yeterli düzeyde ve faydalı çalışma imkânı sağlanmalı; mümkünse yapılan çalışma, tutuklu ve hükümlülerin serbest kaldıktan sonra gelir elde etme kapasitesini kaybetmemesini, hatta geliştirmesini sağlamalıdır.”*

¹³ Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Kural 22: *“Kurum idaresi tarafından, her mahpusa sağlıklı ve güçlü olmaları için besin değeri yeterli, iyi hazırlanmış ve uygun saatlerde sunulan yemekler verilir.”*

arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkanı verilmelidir.” tavsiyesi gereğince pandemi sebebiyle sınırlandırılmış bulunan kapalı görüşlere katılım sağlayabilecek kişi sayısının yeniden gözden geçirilmesi,

94. Temizlik-maske-mesafe kurallarına riayet etmek suretiyle açık görüşlerin yeniden başlatılması¹⁴, özellikle aşıları tam olan mahpus yakınlarının ziyaretine izin verilmesi¹⁵,
95. AİÖK'nin *“Her zaman bir doktor nöbette olmalıdır. Ayrıca ilk yardım sunabilecek yetkinliğine, tercihen de hemşirelik niteliklerine sahip bir kişinin her zaman cezaevi sınırları içinde bulunması gereklidir.”* tavsiyesi gereğince Kurumda 7 gün 24 saat sağlık personeli bulunmasının sağlanması, bu kapsamda Kuruma yeterli sayıda sağlık personeli görevlendirmesinin yapılması,
96. Yemek menülerinin, her mahpusun sağlıklı ve güçlü olması için yeterli besin değeri içeren bir şekilde hazırlanması ve öğünlerin dengeli bir şekilde dağılımına özen gösterilmesi amacıyla yemek iâşe bedellerinin artırılmasının sağlanması,
97. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ihtiyaçlarına göre beslenme programının oluşturulması, yemeklerin ve diğer gıdaların kurallara uygun bir şekilde üretilmesi, paketlenmesi, nakledilmesi ve hijyen gerekliliklerinin sağlanması süreçlerinin daha sağlıklı yürütülebilmesi için Kurumda diyetisyen ve gıda mühendisi istihdam edilmesi,
98. Kurumda mevcut fiziksel sorunların ve gerekli tadilatların yerine getirilmesi, mevcut hali korunarak müzeye ya da kültür merkezine dönüştürülmesi söz konusu

---

¹⁴ Açık görüşler 1 Aralık 2021 tarihinden itibaren başlamıştır. İşbu rapor ziyaret günündeki tespit, gözlem ve görüşmelere dayanılarak yapılan tavsiyeleri ihtiva etmektedir.

¹⁵ Konuya ilişkin Avrupa Cezaevi Kuralları kural 24.1 ve yorumu şu şekildedir; *“Tutuklu ve hükümlülerin mektup, telefon veya diğer iletişim şekillerini kullanarak mümkün olan en sık biçimde aileleri ve diğer kişilerle iletişim kurmalarına ve ziyaretçi kabul etmelerine izin verilmelidir. Kullanılan “aileleriyle” ifadesi, tutuklu ve hükümlülerin aile üyeleriyle kurdukları ilişkiye benzer ilişkileri olan herkesi kapsar.”*

Konuya ilişkin CPT'nin standartları ise şu şekildedir; *“Tutuklu ve hükümlülerin dış dünya ile temasını arttırmak esastır; bu temasa ilişkin her türlü kısıtlama, yalnızca güvenlik/emniyet açısından kabul edilebilir kaygılar veya kaynak eksikliği nedeniyle söz konusu olabilir. Tüm tutuklu ve hükümlülerin haftada en az bir saat ziyaretçilerle görüşme hakkından faydalanması ve çocuklar için bu sürenin haftada bir saatten fazla olması gereklidir. Tüm tutuklu ve hükümlülerin aileleriyle «açık» görüşme yapabilmeleri esastır (yani, arada ayırıcı bir bölme olmadan). Tutuklu ve hükümlülere yalnızca «kapalı» görüşme izni verilmesine ilişkin kararın gerekçelerinin belirtilmesi ve kişiye özel olarak yapılan risk değerlendirmesine dayalı olması gereklidir.”*

ise de bu kapsamda mahpusların fiziksel sorunlardan en az etkilenecek şekilde gerekli önlemlerin alınması, tavsiye edilmektedir.